

Handläggningsordning för hantering av misstanke om oredlighet i forskning samt avvikelse från god forskningssed

Publicerad: 2020-12-08

Beslutsfattare: Anders Fällström

Handläggare: Universitetsledningens stab, Arne Wahlström

Beslutsdatum: 2020-12-08

Giltighetstid: Tillsvidare

Sammanfattning: Syftet med denna handläggningsordning är att säkerställa att misstankar om avvikelse från god forskningssed hanteras i enlighet med gällande reglering och riktlinjer, samt att bidra till transparens i hanteringen av dessa frågor. Huvudsakliga mottagare är de som arbetar med hanteringen av dessa frågor inom Mittuniversitetet samt andra som berörs av denna hantering.

Innehållsförteckning

1. Inledning och rättslig kontext.....	3
2. Hantering av misstanke om avvikelse från god forskningssed	4
2.1 Allmänt om hanteringen	4
2.1.1 Anmälan om avvikelse från god forskningssed	4
2.1.2 Beslut om avvikelse från god forskningssed.....	4
2.1.3 Information om avvikelse från god forskningssed	5
2.2 Bestämning av vidare hantering.....	5
2.3 Hantering av misstanke om oredlighet i forskning	6
2.3.1 Överlämnande till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning.....	6
2.3.2 Efter beslut av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	6
2.4 Hantering av misstanke om andra avvikelser från god forskningssed	7
2.4.1 Överlämning till Rådet för god forskningssed	7
2.4.2 Förberedande undersökning	7
2.4.3 Fortsatt utredning	8

Handläggningsordning för hantering av misstanke om avvikelse från god forskningssed

1. Inledning och rättslig kontext

Syftet med denna handläggningsordning är att säkerställa att misstankar om avvikelse från god forskningssed hanteras i enlighet med gällande reglering och riktlinjer, samt att bidra till transparens i hanteringen av dessa frågor. Huvudsakliga mottagare är de som arbetar med hanteringen av dessa frågor inom Mittuniversitetet samt andra som berörs av denna hantering.

I 1 kap. högskolelagen (1992:1434) stadgas att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed ska värnas i högskolornas verksamhet (3 a §) samt att verksamheten ska anpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen (4 §).

I lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (LAO) stadgas att forskaren ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning (4 §) medan forskningshuvudmannen har det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed (5 §). Vidare stadgas i LAO att om det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit i en forskningshuvudmans verksamhet, ska forskningshuvudmannen överlämna handlingarna i ärendet för prövning till den statliga *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* (6-7 §§). I LAO definieras oredlighet i forskning som en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning (2 §). I denna handläggningsordning tillämpas denna definition genomgående. Eftersom universitet med staten som huvudman faller inom LAO:s tillämpningsområde (3 §), tillämpas LAO på forskning som utförs av Mittuniversitetet, förutsatt att forskningen inte omfattas av undantag som föreskrivits eller beslutats av regeringen i enlighet med 3 § sista stycket LAO.

I 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100) stadgas att en högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt LAO, samt att en högskola ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed.

I 1 kap. 16 § högskoleförordningen stadgas att en högskola ska se till att medarbetare kan få råd och stöd i frågor om god forskningssed och avvikelser från sådan sed. Regeringen har i prop. 2018/19:58 framhållit att systemet för hantering av oredlighet i forskning

Handläggningsordning

2020-12-02

DNR: MIUN 2020/2738

måste vara tydligt och rättssäkert och ge skydd och stöd till alla inblandade (s. 13), samt att stödstrukturer behövs inom forskningshuvudmännens organisationer (s. 80).

2. Hantering av misstanke om avvikelse från god forskningssed

2.1 Allmänt om hanteringen

Avvikelse från god forskningssed inom Mittuniversitetets verksamhet ska uppmärksammas och hanteras på lämpligt sätt med hänsyn till avvikelsens karaktär och grad av allvar. Om en avvikelse från god forskningssed är att betrakta som allvarlig får avgöras i varje enskilt fall. Tröskeln för överlämnande till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* i enlighet med 6 § LAO ska dock vara låg (jfr prop. 2018/19:58). Som vägledning i bedömningen av om ett handlande eller en underlåtelse är att betrakta som avvikelse från god forskningssed och om en avvikelse är att betrakta som allvarlig tillämpas reglering, förarbeten och väl etablerade riktlinjer inom området. Centrala dokument i sammanhanget är *Vetenskapsrådets skrift God forskningssed* (2017) och *The European Code of Conduct* (2017) som publicerats av ALLEA. Därutöver tillämpas tolkningar och praxis som utvecklas vid landets lärosäten, gemensamt mellan lärosätena, av *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning*, samt av olika rättsliga instanser.

2.1.1 Anmälan om avvikelse från god forskningssed

För att säkerställa efterlevnad av den reglering som hänvisas till ovan är det av stor vikt att konkret och välgrundad misstanke om avvikelse från god forskningssed inom ramen för universitetets verksamhet utan onödigt dröjsmål anmälas och därefter hanteras i enlighet med nedan beskrivna handläggningsordning. Medarbetare med ställning som linjechef är skyldig att göra sådan anmälan inom sitt ansvarsområde. Anmälan ska ställas till rektor och bör vara skriftlig. Om anmälan görs till annan befattningshavare än rektor ska den skyndsamt vidarebefordras till rektor. Anmälan om misstänkt oredlighet i forskning kan även göras direkt till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* (7 § LAO).

För utredning av andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt LAO ansvarar *Rådet för god forskningssed*, vars sammansättning och övergripande arbetsformer regleras i en separat arbetsordning (Dnr MIUN 2020/2739).

2.1.2 Beslut om avvikelse från god forskningssed

Beslut i ärenden om andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt LAO fattas av rektor. Beslut om disciplinåtgärder mot anställda och studenter vid universitet fattas av universitetets personalansvarsnämnd respektive

Handläggningsordning

2020-12-02

DNR: MIUN 2020/2738

disciplinnämnd, samt i vissa fall av Statens ansvarsnämnd (34 § lagen (1994:260) om offentlig anställning).

I varje skede av hanteringen ska tillämpliga regler i förvaltningslagen (2017:900) beaktas. Frågor om jäv ska hanteras i enlighet med 16-18 §§ förvaltningslagen. Den som känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig ska omedelbart anmäla detta till rektor eller *Rådet för god forskningssed*, beroende på vilket skede hanteringen befinner sig i.

Om ärendet omfattas av ett undantag som föreskrivits eller beslutats av regeringen i enlighet med 3 § sista stycket LAO, ska hänsyn till detta undantag tas i tillämpliga delar av hanteringen.

2.1.3 Information om avvikelse från god forskningssed

Berörda forskningsfinansiärer ska i lämpligt skede informeras om utredning av misstankar om avvikelser från god forskningssed, i den mån de ställt sådana krav.

Misstankar om förseelser som faller inom ramen för allmänt åtal eller annan myndighets tillsynsområde ska i första hand hanteras av berörd myndighet. Om det inom ramen för annan myndighets utredning framkommer att avvikelser från god forskningssed förekommit inom ramen för universitetets verksamhet kan detta föranleda vidare hantering vid universitetet.

Rådet för god forskningssed ansvarar för årlig redovisning av universitetets prövningar av avvikelser från god forskningssed till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning*, i enlighet med 1 kap. 18 § högskoleförordningen.

2.2 Bestämning av vidare hantering

Vid anmälan av misstanke om avvikelse från god forskningssed görs en inledande granskning för att bestämma hur ärendet ska hanteras vidare. Denna inleds med en bedömning av om misstanken rör en avvikelse från god forskningssed inom ramen för universitetets verksamhet. Om misstanken inte rör avvikelser från god forskningssed inom ramen för universitetets verksamhet avskrivs ärendet. Om misstanken rör en avvikelse från god forskningssed inom ramen för universitetets verksamhet görs en vidare bedömning ifall misstanken kan röra oredlighet i forskning.

Den inledande granskningen utförs i normalfallet av prorektor för forskningsfrågor i samråd med rektor och chefsjurist. Vid behov kan dock ärendet överlämnas till *Rådet för god forskningssed* för bedömning enligt ovan.

Om misstanken bedöms kunna röra oredlighet i forskning inom ramen för universitetets verksamhet ska ärendet hanteras i enlighet med 2.3 nedan. I den mån misstanken bedöms kunna röra både oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed ska den del av ärendet som rör andra avvikelser från god forskningssed

Handläggningsordning

2020-12-02

DNR: MIUN 2020/2738

hanteras i enlighet med 2.4 nedan, om så lämpligt efter att *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* överlämnat ärendet till universitetet.

Om misstanken inte rör oredlighet i forskning men rör andra avvikelser från god forskningssed inom ramen för universitetets verksamhet ska ärendet hanteras i enlighet med 2.4 nedan.

I de fall *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* överlämnar ett ärende till universitetet i enlighet med 11 § LAO ska detta hanteras i enlighet med 2.4 nedan.

2.3 Hantering av misstanke om oredlighet i forskning

2.3.1 Överlämnande till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Om det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit inom ramen för universitetets verksamhet, ska handlingarna i ärendet överlämnas till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* (6-7 §§ LAO). Beslut om överlämnande fattas av rektor.

Den eller de som anmälan är riktad mot ska underrättas om misstanken, samt vilka disciplinpåföljder som kan komma att bli aktuella vid beslut om att oredlighet i forskning förekommit.

Universitetet ska lämna de upplysningar och handlingar om forskningen som nämnden begär och ge nämnden tillgång till datorer och annan utrustning som har använts vid forskningen (12 § LAO). Vid behov kan *Rådet för god forskningssed* hantera frågor som rör universitetets samverkan med nämnden.

I enlighet med 3 § förordning (2019:1176) om undantag från prövning av oredlighet i forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området ska ärendet dock inte överlämnas till nämnden om förutsättningarna för undantag i enlighet med 2 § i samma förordning bedöms vara uppfyllda. Ärendet ska då istället hanteras i enlighet med 2.4 nedan, i den mån det bedöms lämpligt utifrån rådande omständigheter.

2.3.2 Efter beslut av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Om *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* fattar beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning, eller det framgår av nämndens beslut att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras, ska universitetet:

- snarast efter att beslutet har fattats informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om beslutet, samt upplysa dessa om att beslutet kan komma att överklagas till allmän förvaltningsdomstol (14 § LAO).
- vidta andra lämpliga åtgärder med anledning av beslutet, efter att det vunnit laga kraft. Det ankommer på rektor att avgöra om det finns grund för att överväga disciplinära åtgärder.

Handläggningsordning

2020-12-02

DNR: MIUN 2020/2738

- inom sex månader efter att beslutet har vunnit laga kraft rapportera till nämnden vilka åtgärder som universitetet vidtagit eller avser vidta med anledning av beslutet (13 § LAO).

Om nämnden bedömer att ett ärende inte rör oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed och därmed överlämnar ärendet till universitetet ska detta hanteras i enlighet med 2.4 nedan.

Om det av nämndens beslut framgår att misstanke om avvikelse från god forskningssed inte längre föreligger ska beslutet göras känt i den mån det behövs för att värna de utpekade forskarnas vetenskapliga renommé.

2.4 Hantering av misstanke om andra avvikelser från god forskningssed

2.4.1 Överlämning till Rådet för god forskningssed

Andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt LAO ska prövas av universitetet (1 kap. 17 § högskoleförordningen). Prövningen inleds med en preliminär bedömning av den misstänkta avvikelstens grad av allvar, som i normalfallet utförs av prorektor för forskningsfrågor i samråd med rektor och chefsjurist. Vid behov kan dock *Rådet för god forskningssed* bistå vid bedömningen.

Om det utan vidare utredning kan uteslutas att misstanken rör allvarliga avvikelser från god forskningssed ska universitetet hantera ärendet på det sätt som bedöms lämpligt med hänsyn till den misstänkta avvikelstens karaktär.

Om det inte utan vidare utredning kan uteslutas att misstanken rör allvarliga avvikelser från god forskningssed ska rektor överlämna ärendet till *Rådet för god forskningssed* för vidare hantering. Rådets ordförande ansvarar för att hålla rektor underrättad om ärendet under Rådets hantering. I ärenden där anmälaren eller den anmälda är doktorand ska universitets studentkår ges möjlighet att utse en studentrepresentant med närvaro- och yttranderätt vid Rådets möten. Om det inom ramen för rådets hantering framkommer uppgifter som innebär att det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit inom ramen för universitetets verksamhet, ska ärendet överlämnas till rektor och hanteras i enlighet med 2.3 ovan.

2.4.2 Förberedande undersökning

Rådets hantering inleds med en förberedande undersökning, vilken syftar till att ge underlag för att avgöra om det föreligger en så stark misstanke att den bör utredas vidare. Rådets ordförande fattar beslut om vilka som i detta skede ska underrättas och beredas möjlighet att yttra sig. Den som anmälan riktas mot ska inom skäligen tid informeras om ärendet samt vilka disciplinpåföljder som kan komma att bli aktuella vid beslut om att avvikelse från god forskningssed förekommit. Den förberedande

Handläggningsordning

2020-12-02

DNR: MIUN 2020/2738

undersökningen bör bedrivas skyndsamt och inte ta längre tid än sex veckor. Vid osäkerhet ska ärendet alltid utredas vidare.

Om Rådet inom ramen för den förberedande undersökningen kommer fram till att det inte finns anledning att utreda ärendet vidare ska Rådet besluta att föreslå rektor att fatta ett beslut som utvisar detta. Ärendet överlämnas därmed till rektor. Kommunikation till parter innan rektor fattar beslut i ärendet ska ske i enlighet med 25 § förvaltningslagen. Vid behov kan rektor besluta om att återförvisa ärendet till Rådet för vidare utredning.

Om Rådet inom ramen för den förberedande undersökningen kommer fram till att det finns skäl att utreda ärendet vidare ska Rådet fatta ett beslut som utvisar detta.

2.4.3 Fortsatt utredning

Även den fortsatta utredningen bör bedrivas skyndsamt. Som riktmärke bör gälla att den slutförs inom sex månader från det att anmälan inkom till rektor. Under utredningen kan Rådet vid behov kalla personer för att höras av Rådet eller anlita extern expertis för att bistå Rådet i olika typer av bedömningar.

Utredningen avslutas med att Rådet i ett beslut lämnar förslag på beslut i ärendet till rektor. Ärendet överlämnas därmed till rektor. Kommunikation till parter innan rektor fattar beslut i ärendet ska ske i enlighet med 25 § förvaltningslagen. Vid behov kan rektor besluta om att återförvisa ärendet till Rådet för vidare utredning. Om det framkommit uppgifter som innebär att det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit inom ramen för universitetets verksamhet ska ärendet hanteras i enlighet med 2.3 ovan.

Ärendet avslutas genom att rektor fattar beslut i ärendet.

Av såväl Rådets som rektors beslut ska framgå vilka skäl som legat till grund för beslutet. Om det av beslutet framgår att avvikelse från god forskningssed har förekommit ska avvikelens karaktär samt grad av allvar tydligt redovisas. Efter omständigheterna får bedömas om det finns anledning att vidta särskilda åtgärder med anledning av rektors beslut, t.ex. att informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om beslutet. Det ankommer på rektor att avgöra om det finns grund för att överväga disciplinära åtgärder.